

ŞİİR GÜNDELİKLERİ (ŞİİRE DÂHİL NOTLAR)

Ömer AKSAY

“İslam irfanı, Budist, Yahudi, Hristiyan sezgiciliğine büründü. Tasavvufa bir Budist, bir Yahudi, bir Hristiyan gibi sığındı. 80 darbesinden sonra yayımlanan şiirlerin toplumdan kopuk oluşunun asıl nedeni budur.”

Türk Dili'nin Kasım 2014 sayısında yayımlanan ‘Şiir Gündelikleri’ndeki bu parçayı bir kez daha hem vurgulamış olmak, hem de bu parçada geçen ‘Hristiyan’ları (Hristiyan sözcüklerini) düzeltmek istedim. ‘Hristiyan’ olarak yazmışım, öyle de çıkmış! (Çift ünsüz harfle başlayan Batı kökenli bütün alıntılar, ünsüzler arasına ünlü konulmadan yazıldığı hâlde bu kelimedeki ‘ı’ ünlü tercihinde yaygın bir ısrar var.)

Bu vesileyle konunun üzerinde bir kez daha durmak isterim: Türk toplumunda ekseriyet sağlayanlar, kendi değerlerinden kopuk şairlerin aksine tasavvufa Müslümanca sığınanlardan veya tasavvufun barındırdığı, koruduğu Müslümanlardan oluşur. Bunlar özellikle 80 kuşağı Türk şairleri gibi sezgiciliğe mensup insanlar değil. Bu türden sakat, çarpık yaklaşımlar daha çok şairler arasında ve özellikle de 80 darbesinden sonra yayımlanan şiirlerde görüldü. Bu şairleri ayırt etmemizi kolaylaştıran, darbeyi yiyip bir sahil kasabasına sığınır gibi tasavvufa sığınmalarıydı. Bunların şiirinden hayır umulmazdı. Yazdıkları ne kokar ne bulaşır bir şiirdi. Ne kendi kellerine, ne de toplumun bir derdine merhem olmak gibi iddiaları yoktu. Şiirin ve dolayısıyla şuurun bertaraf edilmesine hizmet ettiler.

//

Turan Karataş’la karşılaştık, şiirlerimin karamsar olduğunu söyledi. Sevindim!

Karamsar olmamak için bir tek neden göremiyorum yaşadığım ve ne tuhaftır ki hâlâ şiir yazdığım, şiir okuduğum, şiir kurduğum bu ülkede.

İsmet Özel, 13 Aralık 2014'te 'Homeros'tan Karl Marx'a Şiirin Türk Tarihi'nde (İstiklal Marşı Derneği internet portalı, <http://www.istiklalmarsidernegi.org.tr>) şöyle diyordu: “*Şiiri ölümle iyi geçinmenin yolunu bulma sevdalıları okur. Ölümle iyi geçinmek isteyenlerin meşrebine akıl erdiremeyiz. Şairler her vadiye gezme merakındadır. Sapkınlığı tercih ettiklerini anlamakta en geç kalanların şairlerin peşine takılarak doğru yolu bulacağını sananlar güruhunu teşkil ettikleri ayetle sabit. Her şeyin gerçeği kendinin dışında. Şiirin gerçeğini de şiir dışı bir şeyde buluyoruz.*”

Bu ülkede, adı Türkiye Cumhuriyeti olan bu ülkede “ölümle iyi geçinmek isteyenler” veya “ölümle iyi geçinmenin yolunu bulma sevdalıları” karamsarlığa sahip olmayan, huzurlu, muhalif fikirler taşımayan iyimserler midir? İyimserlik, insanı acaba “ölümle iyi geçinmek” imtiyazına sahip kılar mı?

Şairler karamsarlıktan uzaklaştıklarında ya da karamsarlıktan kurtulduklarında ya da karamsarlığa hiç uğramadıklarında, peşine takılanları da kendileriyle birlikte sapkınlığa sürüklemekten başka bir şey yapmazlar. Hiçbir erdem, onların karamsar olmalarına engel teşkil etmez. Arz üzerinde, bugün, hele de Türkiye'de İslamla sakin olmayı, şair için karamsar olmadan sürdürülemeyecek bir yükümlülük olarak görüyorum.

//

İkinci Yeni'nin önemli isimlerinden Sezai Karakoç'un cep telefonu kullanmadığını kuvvetle sanıyorum. Öbürleri de bugün hayatta olsalardı, kesinlikle cep telefonu, twitter, facebook kullanmazlardı.

//

Ben uzun süredir şu soruya cevap aradığımı rastladığım herkese söylüyorum: “Kim için yazıyorum?” Bugünlerde öğrencilerimden ‘şiirle’ ilgisi olan birkaç kişinin elinde ‘şiir kitabı’ diye kapağında şöyle yazan bir ‘şey’ var: “Yol Elif ise, Yön bellidir... Seviyorum dersin, ya kısmetin olur ya imtihanın. İlk baskı yüz elli bin”!!!

Kim için yazıyorum?

Hiçbir öğrencimin elinde kitaplarımla karşılaşmadım. Beş yüz okuru bile bulamayacak olan ben, acaba kim için yazıyorum, kime, kimlere yazıyorum?

Oysa birileri çarpıtılmış hâlde biraz tasavvuf, yapmacıklığa bürünmüş halde biraz manevi aşkla bulamaç yapıp, üstüne de bir semazen kondurup milletin önüne sürüyor ve bu tuhaf ‘şey’ yüz elli bin, iki yüz bin, üç yüz bin satabiliyor.

Rasim Özdenören “benim için yaz” diyor.

İlhan Berk “senin yazdıklarını mutlaka anlayacaklardır, sen yazmaya devam et” diyordu.

Nereye kadar ve nelere rağmen?

//

“Bütün Cumhuriyet tarihinde şiir yoktur. Unutulmuştur, ıskalanmıştır.” Böyle diyordu Ece Ayhan. Erdoğan Kul, “Ece Ayhan’ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma” başlığını taşıyan doktora tezinde (Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2007) Ece Ayhan’dan alıntılarla şöyle diyor: “Şiir, düzeysiz beklentilerin baskısından sıyrılmak için artık “okurdan kopmuştur.” “İşler çığıırından çıkıp egemen katmanlar azmaya başlayınca”, bu, “şiirden uzaklaşıldığıının” bir göstergesidir; böyle zamanlarda şiir, kendisinden beklenen ödünleri vermez ve kendisini, özgürlüğünü korumak adına okurdan kopar. Dünyanın başka pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de yaşanan durum budur.”

//

Türk şiiri, 80 kuşağıyla birlikte bir atılım, bir sıçrama gerçekleştiremedi. Bu kuşak, *egemen* düzenin, küresel düzenin kapsam alanı içinde kalmaya çalıştı, düzenin kapsamından çıkmayı aklının ucundan bile geçirmede. Üstelik, *küstah* düzenin savunucuları da Türk şiirinin bir atılım gerçekleştirmekten uzak duruşunu, şiirin bu düzenin kapsam alanı içinde kalmaya çalışmasını bir *etkinlik* olarak kabul ettirdi Türk toplumuna. Türk şuurunda ilk defa şiire itimat etmeyen, şiirle istinat etmeyen, şiirde inat etmeyen bir işleyiş başladı.

Enis Batur’un ‘Merak Cemiyeti Tutanakları’ndan aldığım şu tespitler çok önemli: “*Yazma edimine bizim gibi yaklaşanların marjinal bir yeri var artık, okur nüfusumuz da giderek azalıyor, azalacağına benziyor: Yakın bir gelecekte, hepten anakronik bir kabileye dönüşmüş olacağız. Egemen düzen bizleri çemberin üstüne iterek geniş daireyi kapladı, birkaç fiske daha gelirse çemberin dışına çıkacağız.*” Enis Batur, kendi konumunda olan, bir duruş, bir tavır sergileyen şairlerden, yazarlardan söz ediyor ‘biz’ diyerek; yoksa doktorlardan, mühendislerden veya siyasetçilerden değil.

“Ortalığı vasat idrakin geçit vermeyen gücüyle kaplaması”na dikkatimizi çeken Enis Batur, “tasası ‘yazı’nın hepten bertaraf edilişi olan üç-beş kişinin” kaldığını da gizlemiyor.

“‘Yazı’nın hepten bertaraf edilişi” şiirin ve dolayısıyla şuurun bertaraf edilişidir. 80 kuşağı ve sonrası ‘tura’nın bertaraf edilmesinden, ‘yazı’nın bertaraf edilişine göz yumarak en büyük ihanete imza attı. İkinci Yeni’nin yaptığı gibi yeni bir atılım yaşanmadı, oysa yeni bir sıçrama sistemin felç olmasına yol açabilirdi.

Bu uyarıları ciddiye alacak bir şuurun muktedir olması kim bilir daha ne kadar beklenecek?

9 Ocak 1990 Cemal Süreya'nın ölüm tarihiydi. Ben onun bir şiiri üzerinde, yayınlanışından beri -tam yirmi yedi senedir- düşünmekteyim. Bu şiiri yirmi yedi sene boyunca anlamaya, kavramaya çalıştım. Öyle sanıyorum ki, bu şiiri en iyi açıklayacak olan İlhan Kutluer'dir. O şiiri, “Şiir Gündelikleri”ne almak istedim:

*Bilgisayar olarak kullanmış bir gölü
Selçukluya pragmalar taşıyan Gazali
Bir ilk aptallığı düğüm sayarak
Yadsımış dört yanı hep yukarı bakmış.*

*Bu yüzden önündeki ayna kırılır kırılmaz
İntihar etti sayılmış tasavvuf ehli,
Yine bu yüzden doğduğu an
Kaymaya başlamış Osmanlı yıldızı,*

*Baktım yeri toparlıyor ayak izleri
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni.*

Cemal Süreya (*Güz Bitigi*, 1988)

Bu şiirin ilk dizesindeki “kullanmış” kelimesinin, Eylül 2005 baskısına baktığımda “kullanılmış” olarak değiştirildiğini gördüm. Diğer baskılarla karşılaştırma ihtiyacını duymadım, çünkü ben ilk baskıdaki “kullanmış” kelimesinin doğru olduğu kanısındayım, “kullanılmış” diye okunduğunda anlam yapısı bozuluyor.

//

Umeyyet'ubn Ebî's-Salt (Ümeyye b. Ebî Salt veya Ümeyye b. Ebû es-Salt şeklinde de yazanlar var, ben Muhammed Hamidullah'ın yazım biçimini tercih ettim) Hz. Muhammed (sallallâhû aleyhi vesellem)'in peygamberliği öncesinde, Tâif'in lideri olup, aynı zamanda ünlü bir şairdi ve en önemlisi putperestliğe karşı çıkan bir muhalifti. Resûlullah (sallallâhû aleyhi vesellem) Umeyyet'ubn Ebî's-Salt için “şiiri iman, kalbi ise küfür etti” diyor. Müslim'in el-Edebü'l-Müfred'inde, ‘şiir’ başlığı altında yer alan bir hadiste, Resûlullah'la (sallallâhû aleyhi vesellem) aynı devenin üzerinde yolculuk eden bir sahabi, Hz. Peygamber'e (sallallâhû aleyhi vesellem) Umeyyet'ubn Ebî's-Salt'ın şiirinden yüz beyit kadar okuduktan sonra Hz. Peygamber (sallallâhû aleyhi vesellem), “Umeyye neredeyse Müslüman olacaktı” buyurdu.